

Сучасні джерела фінансування сільськогосподарських підприємств

Коваленко М.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту
Полтавської державної аграрної академії

Поліщук М.М.

магістрант
Полтавської державної аграрної академії

Горячун О.В.

магістрант
Полтавської державної аграрної академії

У статті розглянуто питання пошуку актуальних джерел фінансової підтримки сільськогосподарських підприємств України. Визначено перспективні напрями їх фінансування у сучасних умовах розвитку. Акцентовано увагу на необхідності залучення нетрадиційних джерел фінансування та посилення державної підтримки аграрної сфери.

Ключові слова: фінансування, самофінансування, тіньова економіка, заощадження, державне фінансування, кредит, лізинг, іноземні інвестиції.

Коваленко М.В., Полищук М.М., Горячун О.В. СОВРЕМЕННЫЕ ИСТОЧНИКИ ФИНАНСИРОВАНИЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье рассмотрены вопросы поиска актуальных источников финансовой поддержки сельскохозяйственных предприятий Украины. Определены перспективные направления их финансирования в современных условиях развития. Сделан акцент на необходимости привлечения нетрадиционных источников финансирования и усиления государственной поддержки аграрной сферы.

Ключевые слова: финансирование, самофинансирование, теневая экономика, сбережения, государственное финансирование, кредит, лизинг, иностранные инвестиции.

Kovalenko M.V., Polischuk M.M., Goryachun O.V. MODERN SOURCES OF FINANCING AGRICULTURAL ENTERPRISES

The article deals with the search of financial support actual sources for agricultural enterprises of Ukraine. The perspective directions of their financing in the modern conditions of development are determined. The need to attract non-traditional sources of funding and the strengthening of state support to the agrarian sector are justified.

Keywords: financing, self-financing, shadow economy, savings, state financing, credit, leasing, foreign investments.

Постановка проблеми. На сучасному етапі актуальність питання про налагодження системи фінансової підтримки аграрної сфери виробництва беззаперечна. Від його вирішення значною мірою залежить рівень розвитку технічної бази сільського господарства, нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, ефективність використання залучених ресурсів, рівень життя сільського населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній українській економічній літературі цим проблемам присвячені роботи провідних економістів-учених: Л.М. Борщ, В.В. Кова-

льова, А.А. Пересади, В.Г. Андрійчука, П.І. Гайдучького, В.П. Савчука, О.В. Добровольської, О.І. Гудзь, Н.І. Демчук та інших.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є пошук та мобілізація ефективних форм та методів фінансування сільськогосподарських підприємств, оскільки наявні джерела фінансування не створюють підґрунтя для формування потужного економічного потенціалу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Значущість аграрного сектору полягає в тому, що він залишається основною виробничо-господарською та суспільно-орга-

нізуючою базою життєдіяльності основної частини жителів села, що становить майже третину населення (рис. 1).

В Україні оцінка фінансового забезпечення діяльності агроформувань залишається незадовільною: сільськогосподарські підприємства, відчуваючи нестачу власних коштів та не маючи можливості залучати дорогі банківські кредити, у більшості своїй залишаються низькорентабельними та подекуди збитковими. Крім того, цільове фінансування аграрного сектору економіки є недостатнім через незначні обсяги бюджетних коштів на підтримку розвитку галузі та незбалансованість бюджетів.

Вибір методів фінансування дає змогу розрахувати пропорції у структурі джерел фінансових ресурсів, найпоширенішими серед яких є самофінансування, кредитне фінансування, лізинг, залучення заощаджень населення та коштів іноземних інвесторів, бюджетна підтримка та інші.

Самофінансування базується на повній окупності виробничих витрат, розширенні матеріально-технічної бази аграрного підприємства та означає ступінь покриття поточних та капітальних витрат за рахунок власних джерел суб'єкта підприємницької діяльності, які формуються в основному за рахунок амортизації та прибутку.

У країнах із розвинутою ринковою економікою рівень самофінансування досягає 60% і більше (якщо менше – падає престиж фірми) [15].

Основою формування власних фінансових ресурсів є розмір чистого прибутку під-

приємства як індикатора ефективності його господарської діяльності. Слід підкреслити, що прибуток сьогодні є джерелом фінансування лише на рентабельних підприємствах. У сучасних складних для сільськогосподарського виробника умовах збитковості виробництва та значних податкових навантажень прибуток як джерело формування фінансових ресурсів значно поступається амортизації.

Протягом тривалого часу важливим власним джерелом фінансування оновлення та відтворення основних засобів були амортизаційні відрахування, за рахунок яких господар вкладав кошти у своє виробництво.

Амортизаційна політика в сільському господарстві не повною мірою відповідає сучасним потребам розвитку аграрного сектору економіки: не забезпечує створення необхідних умов для нормального відтворення основного капіталу, приводить до викривленого відображення вартості окремих об'єктів основних засобів і суми їх зносу і, як наслідок, тягне за собою зниження нарахованих і віднесених на витрати виробництва амортизаційних відрахувань [3]. Крім того, зростаюча інфляція постійно знецінює власні кошти підприємств, накопичені за допомогою амортизаційних відрахувань, і фактично девальвує це джерело.

Важливим джерелом фінансових ресурсів може стати залучення коштів тіньового сектору економіки України. Його легалізація шляхом створення сприятливого клімату для інвесторів розв'язала би чимало фінансових проблем і дала приплив додаткових інвестицій. За світовими нормами прийнятною вва-

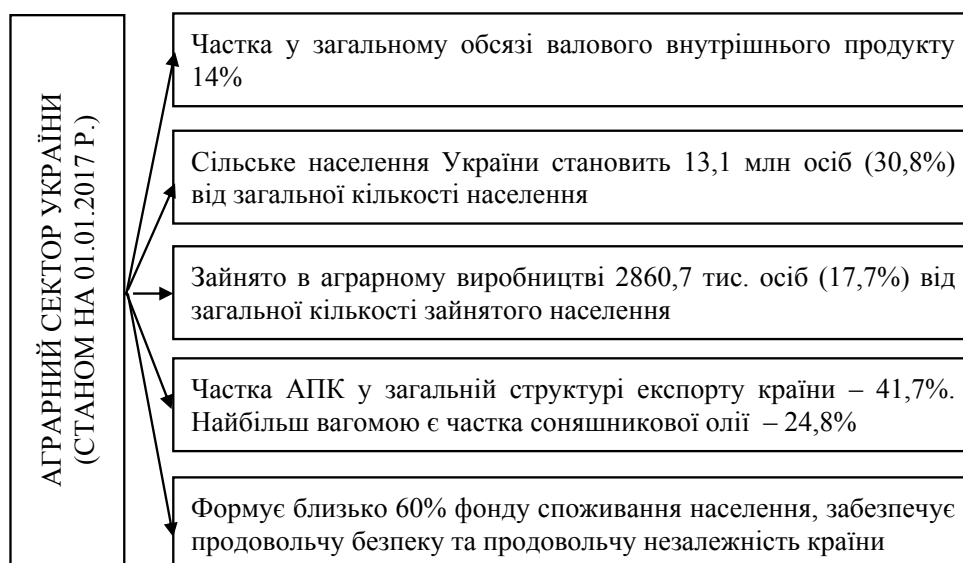

Рис. 1. Місце аграрного сектору в національній економіці України, 2017 р.

Джерело: складено автором на основі [6]

жається частка тіньової економіки на рівні 5–10% від ВВП країни.

Сьогодні, за різними оцінками фахівців, в Україні рівень тіньової економіки становить 44,8%, що вже є критичним. У 2017 р. рівень тіньової економіки становив 45% від офіційного ВВП, що на 11 в.п. більше порівняно з показником 2016 р. (рис. 2).

Динаміка детінізації стримується досі не вирішеними проблемами, що негативно позначається на показниках розвитку економіки країни загалом. Це, зокрема:

- збереження значних викликів стабільності фінансової системи країни в умовах збанкрутіння фінансових інститутів та виведення їх з ринку;
- наявність територій, непідконтрольних владі, утворених у процесі військової агресії на території країни;
- низька довіра суб'єктів господарювання до інститутів влади [7].

Результативність процесу детінізації економіки є похідною від спроможності держави створити сприятливі умови для нарощення суб'єктами господарювання ділової активності в легальній економіці завдяки поліпшенню інвестиційного та бізнес-клімату в країні та створенню такого інституційного середовища, для якого тіньова економіка стала б неефективною [7].

За даними Міністерства економіки, найбільш «затінізованими» галузями національної економіки у 2016–2017 рр. були промисловість та операції з нерухомістю (рис. 3).

Динаміка рівня тіньової економіки в розрізі видів економічної діяльності у 2017 р. була різноспрямованою. Так, тенденції до зменшення рівня тіньового сегменту за підсумком 2017 р. збереглися у чотирьох агрегованих ВЕД – у переробній промисловості (на 7 в.п. порівняно з 2016 р.), у добувній промисловості (на 1 в.п.), у ВЕД «Фінансова та страхова діяльність» (на 2 в.п.) та у ВЕД «Операції з нерухомим майном» (на 4 в.п. відповідно).

Традиційно низьким рівень тіньової економіки залишився у ВЕД «Сільське, лісове та рибне господарство». Проте через нижчу врожайність окремих сільськогосподарських культур (внаслідок несприятливих погодних умов у період вегетації, дозрівання та проведення збору) та складну епізоотичну ситуацію у тваринництві підприємства цього ВЕД зазнали суттєвих збитків за підсумком 2017 р. (обсяг збитків збільшився у 9,2 раза порівняно з обсягом 2016 р.), що й зумовило збільшення рівня тіньової економіки у цьому ВЕД на 5 в.п. [7].

Виведення національного капіталу «з тіні» вимагає від держави залучення широкого спектру економічних регуляторів у сфері оподаткування та кредитно-фінансового регулювання «детінізованого» капіталу. Тіньові кошти – величезний резерв, залучення якого в аграрний сектор вирішило би чимало фінансових проблем.

Також значним резервом фінансових ресурсів є заощадження фізичних осіб. Організовані заощадження залучаються до інвес-

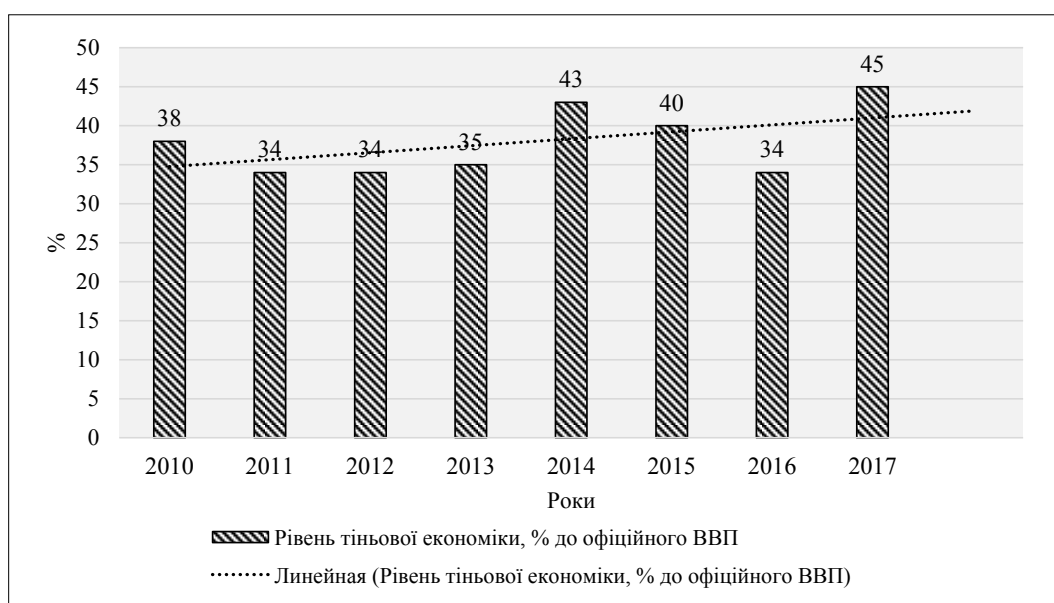

Рис. 2. Інтегральний показник рівня тіньової економіки в Україні (у % від обсягу офіційного ВП) [7]

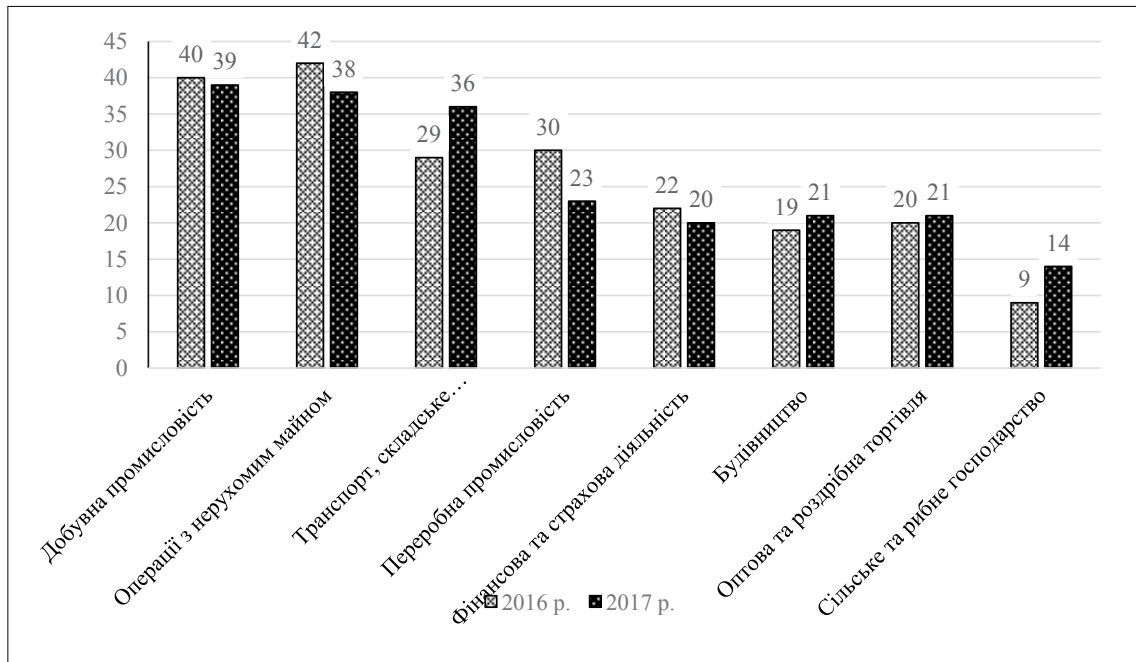

Рис. 3. Рівень тінізації економіки за видами економічної діяльності (ВЕД), % [7]

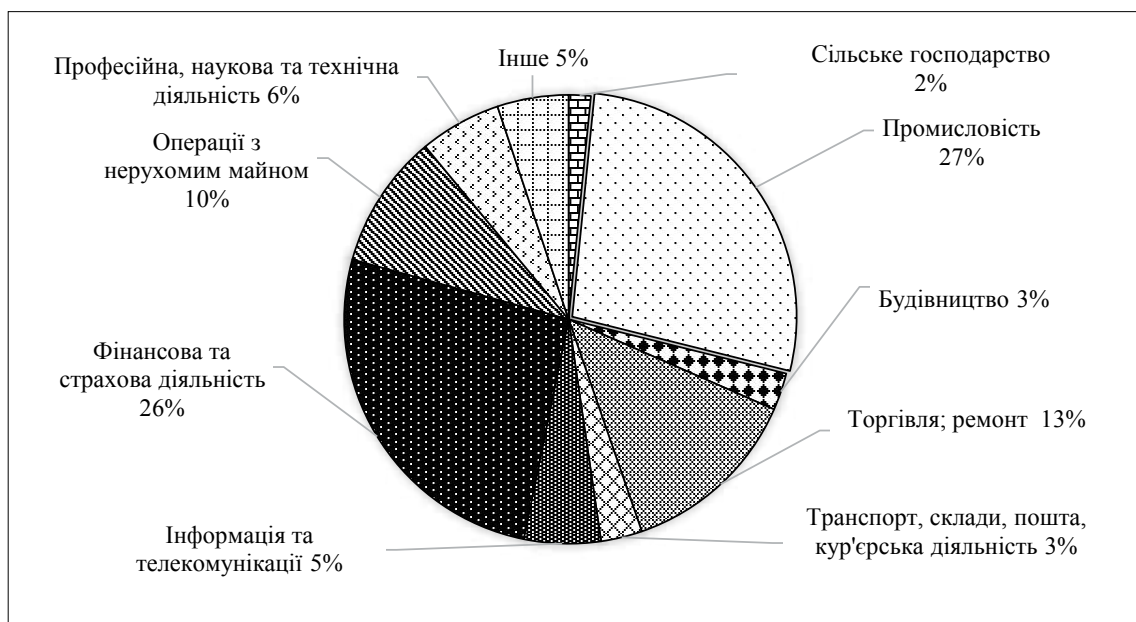

Рис. 4. Структура прямих іноземних інвестицій в Україну за видами економічної діяльності, 2017 р.

Джерело: складено автором за даними [12]

тиційної діяльності за допомогою банківських і небанківських фінансово-кредитних установ. Неорганізовані заощадження формуються шляхом купівлі домогосподарствами вільноконвертованої валюти, майна та нагромадження готівки [14].

Останнім часом значення депозитних вкладів як способу заощадження суттєво знизилася. За даними НБУ, охоплення населення

депозитами зараз найнижче за останні 8 років. Причин для такого низького інтересу людей до банківських вкладів кілька, починаючи від зниження рівня доходів населення, закінчуючи підвищенням рівня інфляції, яка «з'їдає» практично всю вигоду від відсотків [4].

Як повідомляє інформаційне агентство «Інтерфакс Україна», спираючись на дані Державного комітету статистики Укра-

їни, у 2017 р. доходи населення становили 2475,8 млрд грн, витрати – 2544,8 млрд грн. При цьому у 2017 р. порівняно з 2016 р. номінальні доходи населення збільшилися на 24,4%, реальні – на 6%, а заощадження українців у 2017 р. зменшилися на 69 млрд грн [8]. Як результат – українці все менше грошей несуть до банку. Дослідження, проведене маркетинговою компанією GfK Ukraine, показує, що станом на кінець 2016 р. всього 3,4% українців мали депозити в банках. Це вдвічі менше, ніж у 2008 р., коли був зафіксований «депозитний максимум».

Згідно з опитуванням GfK Ukraine, більше половини населення України сьогодні взагалі не має грошових заощаджень – ні у вигляді банківських вкладів, ні у вигляді готівки. Серед тих, чий місячний дохід не перевищує 4000 грн, 77,6% респондентів відповіли, що не мають ні депозитів, ні наявних заощаджень. Серед тих, хто отримує більше 8000 грн на місяць, таку відповідь дали 55,1% респондентів [4].

Причиною того, що населення повільно нарощує обсяги своїх вкладів у банках та в інших фінансових установах, є відсутність гарантій з боку держави, психологічні бар'єри невпевненості у сталих відсотках, тобто в отриманні гарантованого доходу, брак прозорої системи захисту вкладів населення.

Стимулювати інвестиційну активність населення можна встановленням в інвестиційних банках вищих, порівняно з іншими банківськими установами, процентних ставок для фізичних осіб, наданням громадянам, які беруть участь в інвестуванні підприємства, першочергових прав на придбання його продукції за зниженими цінами тощо [2].

Збільшення обсягів фінансування за рахунок державного бюджету є першочерговим завданням інвестиційної політики більшості країн світу. Згідно з українським законодавством, питома вага видатків на фінансування сільського господарства має

становити не менше 5% видаткової частини Державного бюджету. Реальні обсяги фінансування не досягають задекларованих показників (табл. 1).

Як свідчать дані табл. 1, фактична державна підтримка аграрного сектору в Україні є низькоефективною, не компенсує витрат сільськогосподарських підприємств у результаті цінового та торговельного диспаритету.

Основними пріоритетами у державній аграрній політиці мають стати:

- розширення масштабів інтеграції дрібних фермерів із великими товарними господарствами, переробними, збутовими підприємствами та постачальниками ресурсів;
- радикальне зміцнення соціальної інфраструктури села;

- запровадження нових механізмів розподілу субсидій сільськогосподарським товаровиробникам, які орієнтують їх на сигнали ринку, а не на види виробничих субсидій;

- забезпечення прозорості процесу розподілу фінансової підтримки, рівноправна участь усіх товаровиробників в її отриманні та встановлення сумарних дотаційних обмежень на одного отримувача державних бюджетних виплат;

- застосування механізмів фінансової підтримки сільгосптоваровиробників шляхом субсидування ставки відсотка, надання гарантій під банківські позики чи прямі інвестиції, надання товарних кредитів, сільськогосподарської техніки в лізинг, підтримка кредитних кооперативів, страхування продукції тощо [10].

Агропромисловий комплекс України потребує значних фінансових надходжень. В умовах, коли обсягів внутрішнього фінансування недостатньо для розширеного відтворення агропромисловості, актуальним стає питання активізації інвестиційних процесів за рахунок залучених джерел. Сьогодні фінансові впливання в аграрний сектор – потужний стимулятор розвитку ринкових відносин у цій сфері

Таблиця 1

**Динаміка видатків державного бюджету України
на сільське господарство, 2013–2017 рр.**

Показники	2013	2014	2015	2016	2017	2017 р. до 2013 р., %
Видатки Державного бюджету – всього, млрд грн	287,6	299,6	402,9	489,3	566,6	197,0
Сільське господарство, млрд грн	7,6	5,8	4,7	4,4	11,0	144,7
у відсотках до загального обсягу видатків, %	2,6	1,9	1,2	0,9	1,9	x

Джерело: складено автором за даними [16]

та інтеграції України у світовий економічний простір.

Але тут слід мати на увазі, що в структурі фінансування зовнішні джерела не повинні переважати над внутрішніми, адже тоді втрачається самостійність підприємства як виробничої одиниці.

В аграрному виробництві розвинених країн світу широкого розвитку набула спеціальна система сільськогосподарського кредитування, орієнтована на специфіку сільського господарства. Відчутна особливість сільського господарства полягає в нестачі вільних фінансових коштів, високій капіталомісткості й порівняно низькій фондовіддачі, сезонності виробництва та значній тривалості виробничого циклу, залежності від природно-кліматичних умов. Усе це робить його менш конкурентоспроможним на ринку позикових капіталів.

Олег Кулініч, народний депутат, голова підкомітету з питань земельних відносин Аграрного комітету ВРУ, зазначає, що кредитування – це основа будь-якого бізнесу, але, на жаль, в Україні воно практично не доступне для малих та середніх агровиробників, які не мають ліквідного заставного майна. Та навіть якщо кредит таки надається, то «драконівські» ставки примушують працювати насамперед на його погашення, а не на розвиток підприємства. Тому однією з найважливіших цілей державної підтримки він називає здешевлення державою кредитів для аграріїв. Це можна робити двома способами: або за рахунок компенсації кредитних ставок, або шляхом часткової компенсації тіла кредиту. Здешевлення кредитів дасть можливість аграріям пускати частину прибутків на капітальні інвестиції та розвиток виробництва. Такі програми діяли у середині 2000-х років і були дійсно ефективними. Якщо говорити про тваринництво, то це – будівництво та відновлення корівників та свинарників, закупівля нового сучасного обладнання тощо. Якщо держава готова буде «гасити» 40–50% тіла кредиту, то це дійсно працюватиме на галузь, матиме широке застосування і дасть поштовх до розвитку тваринництва [5].

Провідним напрямом кредитної політики в сільському господарстві має бути створення пільгового механізму кредитування виробників-аграріїв. Для цього потрібна гарантія з боку держави у наданні банками безвідсоткових і з відстрочкою оплати цільових кредитів для модернізації та розширення матеріально-технічної бази сільськогосподарського виробництва, впровадження

нових технологій, створення підприємств переробки й реалізації продукції. За рахунок державного бюджету необхідно також відшкодувати комерційним банкам частину плати за кредит, що зробить його дешевшим та доступним для безпосередніх одержувачів. Держава повинна стати в тій або іншій формі своєрідним гарантом і, таким чином, взяти на себе економічний ризик кредитування сільськогосподарських підприємств у період їх становлення і зміцнення [9].

Перспективним напрямом є збільшення обсягів кредитування агропромислових холдингів, що здійснюють не лише виробництво і переробку, а й реалізацію сільськогосподарської продукції. Вони являють собою органічне поєднання фінансового і агропромислового капіталу. У такому разі кредитується завершений цикл обігу коштів і товарів, що зменшує ризик неповернення кредитів. Комерційні банки часто самі стають учасниками агропромислових холдингів, виконуючи функції кредитора та керівника фінансових потоків холдингу. Поєднання цих двох функцій зменшує кредитні ризики та збільшує зацікавленість банку в нарощуванні кредитного портфеля. Аграрні підприємства отримують доступ до фінансово-кредитних і матеріально-технічних ресурсів, а фінансові інститути – вигідне і прибуткове розміщення капіталу [9].

Одним із альтернативних джерел фінансування сільського господарства може стати відродження кредитної кооперації. Але воно вимагає з боку держави надання цільової допомоги у вигляді здешевлених банківських кредитів. З-поміж переваг сільськогосподарського кредитного кооперативу можна виділити такі: позичальники можуть отримати кредити за меншими процентними ставками, а вкладники – більший процент за свої заощадження; члени кредитного кооперативу є не лише його клієнтами, а й власниками; можливість оперувати невеликими вкладами та кредитами [11].

В Україні за роки незалежності не було створено цих важливих для успішної діяльності аграрного сектору елементів. І найголовніше – не створено ефективного механізму кредитування села. Наявна бюджетна програма зі здійснення фінансової підтримки підприємств агропромислового комплексу через механізм здешевлення кредитів спрощує доступ сільськогосподарських підприємств до кредитних ресурсів, але не сприяє комплексному розв'язанню кредитної проблеми загалом.

У сучасних умовах економічного розвитку України особливої актуальності для виробників-аграріїв набуває вдосконалення лізингових відносин. Лізинг можна розглядати як трансформацію банківського кредиту в товарний шляхом надання лізингодавцем лізингодержувачу майна у формі оренди [9]. Слід зазначити, що у багатьох розвинених країнах світу лізинг давно набув особливого розвитку, адже отримати довгострокову позику в банку складно, а контракт за лізингом укласти простіше, оскільки лізингові компанії не вимагають від лізингодержувача ніяких додаткових гарантій.

Лізинг дає можливість підприємствам здійснювати модернізацію, розширення і оновлення виробництва, починати нові справи, не витрачаючи коштів для придбання техніки. Особливо привабливий лізинг для малих і середніх підприємств, тому що відкриває їм доступ до передових технологій, дає змогу змінювати застарілі зразки обладнання на прогресивні.

Вартість договорів фінансового лізингу за галузями наведена в табл. 2.

Як свідчать дані табл. 2, за підсумками 2017 р. у трійку лідерів зі споживання лізингових послуг увійшли: транспортна галузь (вартість договорів – 7220,4 млн грн (31,7% від загальної вартості)), сільське господарство (5503,4 млн грн (31,7%)), сфера послуг (1349,2 млн грн (5,9%)).

Вартість договорів фінансового лізингу на кінець періоду за обладнанням наведена в табл. 3.

За даними табл. 3, основними об'єктами лізингу за договорами 2017 р. залишалися транспортні засоби (61,3% вартості усіх чинних договорів лізингу), техніка, машини й устаткування для сільського господарства (19,3%) та будівлі і споруди (5,2%).

Кошти іноземних інвесторів у сучасних умовах нестачі власних фінансових засобів можуть стати потужним генератором поживлення інвестиційної активності в аграрному секторі України.

Сьогодні доступ українських сільськогосподарських підприємств до ринку іноземних інвестицій все ще обмежений через несприятливий інвестиційний клімат. Проте тільки внутрішнє нагромадження та певна частка залучених іноземних інвестицій можуть стати джерелом коштів для структурних змін в аграрному виробництві, що забезпечить стабілізацію та зростання його обсягів.

Позитивні тенденції останніх років закладають ґрунт для подальшого зростання капіталовкладень в сільське господарство. Станом на 31 грудня 2017 р. загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, залучених в Україну, перевищив відповідний показник 2016 р. на 2989,5 млн дол. США (8,3%) і становив 39144 млн дол. США (табл. 4).

Таблиця 2

**Динаміка вартості договорів фінансового лізингу
за галузями економіки України, 2013–2017 рр.**

Галузі економіки	2013 р.		2014 р.		2015 р.		2016 р.		2017 р.	
	сума, млн. грн	питома вага, %	сума, млн. грн	питома вага, %	сума, млн. грн	питома вага, %	сума, млн. грн	питома вага, %	сума, млн. грн	питома вага, %
Харчова промисловість	517,3	0,8	906,6	1,5	534,1	2,0	428	1,8	303,3	1,3
Транспорт	48158,6	71,7	36642,1	62,6	8252,8	31,3	7886,4	34,0	7220,4	31,7
Сфера послуг	1350,2	2,0	1194,6	2,0	984,6	3,7	1206,4	5,2	1349,2	5,9
Сільське господарство	9416,3	14,0	11233,1	19,2	6636,4	25,2	7886,4	34,0	7220,4	31,7
Машинобудування	219,9	0,3	273,4	0,5	326,5	1,2	292,3	1,3	262,7	1,2
Будівництво	1869	2,8	1975,6	3,4	1531,2	5,8	928,3	4,0	1049,5	4,6
Добувна промисловість	1520,6	2,3	992,3	1,7	1746,9	6,6	1645	7,1	167,1	0,7
Інші	4593,2	6,8	5354,9	9,1	6335,2	24,0	3332,8	14,4	5489,1	24,1
Разом	67127,8	100	58572,6	100	26347,7	100	23177,6	100	22758,4	100

Джерело: складено автором за даними [13]

Таблиця 3

**Динаміка вартості договорів фінансового лізингу в Україні
за обладнанням, 2013-2017 рр.**

Галузі економіки	2013 р.		2014 р.		2015 р.		2016 р.		2017 р.	
	сума, млн. грн	ПИТОМА вага, %	сума, млн. грн	ПИТОМА вага, %	сума, млн. грн	ПИТОМА вага, %	сума, млн. грн	ПИТОМА вага, %	сума, млн. грн	ПИТОМА вага, %
Транспорт	50469,4	75,2	42362,5	72,3	14713,6	55,8	13828,2	59,7	13948,2	61,3
Будівельне обладнання та техніка	–	–	–	–	1553,8	5,9	821	3,5	1102,7	4,8
Будівлі та споруди	–	–	–	–	893	3,4	786	3,4	1174,8	5,2
Техніка, машини та устаткування для сільського господарства	7674,7	11,4	8876,3	15,2	5736,4	21,8	4845,2	20,9	4398,2	19,3
Торговельне обладнання	55,8	0,1	229,6	0,4	243,3	0,9	208,2	0,9	184,6	0,8
Інше	8922,4	13,3	7104,2	12,1	3207,6	12,2	2689	11,6	1949,9	8,6
Всього	67122,3	100	58572,6	100	26347,7	100	23177,6	100	22758,4	100

Джерело: складено автором за даними [13]

Лева частина західних інвестицій в економіку України спрямована у промисловість (27%), фінансову та страхову діяльність (26%), торгівлю та ремонт (13%), операції з нерухомим майном (10%) (рис. 4).

У цих галузях значно швидший обіг коштів, ніж у сільському господарстві. У галузевій структурі АПК іноземні інвестиції спрямовуються не безпосередньо в сільське господарство, а в харчову промисловість (виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів), куди їх спрямовується понад 7% у загальному обсязі. Сільське господарство одержує лише близько 2% інвестицій, що в 4,5 рази менше, ніж харчова промисловість. Аграрний сектор в інвестиційному відношенні вважається недостатньо привабливим. Сезонність виробництва, низька оборотність капіталу, невисока фондвіддача та інше є тому причиною. Тому слід мати на увазі, що ця галузь буде притягувати інвестиції у меншій мірі, ніж інші галузі національної економіки.

За напрямками вкладання інвестицій іноземний інвестор також не відстає від вітчизняного. Найбільш привабливими для закордонних інвесторів є традиційні галузі економіки, такі як металургія, машинобудування, хімічна та харчова промисловість, але дедалі більше привертають увагу такі галузі, як автомобільна промисловість, споживча електроніка,

альтернативна енергія, виробництво біопалива, телекомунікації та деякі інші.

Становлення прозорої та відкритої політики в Україні створює клімат для притоку іноземних інвестицій в українську економіку загалом і в аграрний сектор зокрема. На наш погляд, повинно йтися про формування моделі взаємодії національного та іноземного капіталу на паритетних підставах. Пріоритетами цієї моделі повинна стати разом із стимулюванням кількісного та якісного приросту іноземного капіталу і політика активного протекціоністського захисту позицій національного капіталу.

Висновки з проведеного дослідження. Забезпечення стабільних темпів розвитку АПК України потребує вирішення фундаментальних проблем: фінансування аграрного сектору економіки шляхом запровадження ефективних механізмів залучення коштів населення; створення сприятливих умов для внутрішніх та іноземних інвестицій; створення пільгового режиму кредитування товаровиробників АПК; реалізації з боку держави ефективної бюджетної підтримки; оптимізації пільгового оподаткування за зменшення податкового тягаря для сільськогосподарських виробників.

Державна політика у сфері сприяння фінансової забезпеченості аграрного сектору сьогодні є практично єдиним доступним способом виведення сільського господарства

**Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну
за видами економічної діяльності, 2013–2017 рр., млн дол. США**

Види діяльності	Роки					2017 р. у % до 2013 р.
	2013	2014	2015	2016	2017	
Усього	51705,3	53704	40725,4	36154,5	39144	75,7
Сільське, лісове та рибне господарство	717,8	776,9	617	502,2	621,9	86,6
Промисловість	18031,1	17681,4	12419,4	9893,6	10685,6	59,3
Будівництво	1408,5	1580	1301,9	1104,1	1052,1	74,7
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт	6070,6	6807,8	6037,6	5247,4	5140,8	84,7
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	1427,6	1535,3	1355,5	1088	1164,4	81,6
Інформація та телекомунікації	1840,4	1894,7	1646,2	2089,4	2163,6	117,6
Фінансова та страхова діяльність	13094,9	12261,4	8790,3	8382	10213,3	78,0
Операції з нерухомим майном	3878,3	4768,3	3979,4	3882,1	3790,6	97,7
Професійна, наукова та технічна діяльність	2831	4006,8	2634,5	2222,6	2303,6	81,4
Інше	2405,1	2391,4	1943,6	1743,1	2008,1	83,5

Джерело: складено автором за даними [12]

зі смуги зтяжного економічного спаду. Сьогодні Україна постала перед вибором: або держава в особі уряду буде продовжувати пасивно очікувати зростання інвестиційної активності, або буде активно долучатися до проведення інвестиційної політики з метою створення сприятливого «тропічного» клімату для широкомасштабного інвестування на безінфляційній основі.

В аграрному виробництві України можна виділити такі шляхи покращення фінансування: стимулювання кредитних інструментів забезпечення аграрного виробництва шляхом створення кооперативних аграрних банків, що забезпечить сприятливі умови для росту аграрного сектору. Фінансово-кредитні установи, які забезпечують фінансування виробників, повинні мати, розроблені державою програми пільгового оподаткування. Кредитні установи повинні розробити спеціальні кредитні продукти для аграрних виробників, які б забезпечили та задовольнили їхні потреби в додаткових фінансових ресурсах; удосконалення системи фінансових установ щодо забезпечення лізингових

відносин. Лізинг вигідний сільгоспвиробникам і виробникам техніки та переробним підприємствам, оскільки одночасно є засобом розвитку виробництва, реалізації техніки, застосування досягнень наукового-технічного прогресу [1, с. 106].

Вирішення питань фінансування повинно бути пов'язане із суттєвим підвищенням ефективності функціонування агроформувань, їхньою діяльністю на принципах самофінансування. Такий напрям повинен забезпечити окупність виробничих та інвестиційних витрат за рахунок власних коштів і, за необхідності, шляхом залучення позикових коштів.

Головною рисою сучасної економіки є інтеграція у світову економічну систему шляхом співпраці із закордонними партнерами та переливом закордонного капіталу на терени нашої країни. Саме імпорт капіталу все більше виступає на передній план державної інвестиційної політики, однак, аби не втратити національні позиції, слід орієнтуватися на внутрішні джерела фінансування, передусім на національний капітал.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гмиря В.П. Державна підтримка фінансування аграрного виробництва України / В.П. Гмиря // Фінансовий простір. 2016. № 3 (23). С. 101–106.
2. Гойко А.Ф. Методи оцінки ефективності інвестицій та пріоритетні напрями їх реалізації / А.Ф. Гойко. К. : ВІРА-Р, 1999. 320 с.
3. Данилів Б.В. Амортизаційна політика в сільському господарстві: вплив на відтворення основних засобів / Б.В. Данилів // Економіка АПК. 2007. № 6. – С. 25–32.
4. Депозити не допоможуть розбагатіти: як в Україні йдуть справи із банківськими вкладками // Сьогодні. URL: <https://ukr.segodnya.ua/economics/enews/depozity-ne-pomogut-razbogatet-1100862.html>. – Дата звернення: 25 Грудня 2017, 08:07.
5. Державна підтримка АПК: необхідні кроки. URL: <http://agroportal.ua/ua/views/blogs/gosudarstvennaya-podderzhka-apk-neobkhodimye-shag>.
6. Дудка О.І. Механізми державного регулювання розвитку аграрного сектору України: дис. кандидата наук (доктора філософії) з державного управління : 25.00.02 – механізми державного управління / Дудка Олександр Іванович. К., 2017. 174 с.
7. Загальні тенденції тіньової економіки в Україні. URL: www.me.gov.ua/Documents/Download?id=03bb37c9.
8. Заощадження українців у 2017 р. скоротилися на 69 млрд грн : // Інтерфакс Україна. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/economic/495838.html>.
9. Лошкарьова О.О. Система фінансової підтримки сільськогосподарських підприємств України / О.О. Лошкарьова // Фінанси України. 2005. № 5. С. 94–100.
10. Національна стратегія розвитку «Україна–2015» : [громадсько-політичне об'єднання «Український форум»]. К. : Літера А, 2008. 72 с.
11. Олійник Д.С. Кредитна кооперація у сільському господарстві: досвід і шляхи розвитку в Україні / Д.С. Олійник // Фінанси України. 2003. № 4. С. 103–104.
12. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
13. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг : URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-finansovykh-kompanii-lizynhodavstv-ta-lombardiv-Ukrainy.html>.
14. Рамський А.Ю. Інвестиційний потенціал заощаджень фізичних осіб та механізм його реалізації / А.Ю. Рамський // Актуальні проблеми економіки. 2007. № 5 (71). С. 173–178.
15. Сорока М.П. Інвестиційна привабливість агропідприємництва / М.П. Сорока. Рівне : Волинська обласна друкарня, 2000. 40 с.
16. Ціна держави. Видатки : URL: <http://cost.ua/budget/expenditure/agencies>.

REFERENCES:

1. Ghmyrja V.P. (2016) Derzhavna pidtrymka finansuvannja aghrarnogho vyrobnyctva Ukrajinjy [State support of financing of agrarian production in Ukraine]. Finansovyj prostir, no 3(23), pp. 101–106.
2. Ghojko A.F. (1999) Metody ocinky efektyvnosti investycij ta priorytetni naprjamy jikh realizaciji [Methods of estimation of investment efficiency and priority directions of their realization]. Kyiv: VIRA-R. (in Russian).
3. Danyliv B.V. (2007) Amortyzacijna polityka v siljskomu ghospodarstvi: vplyv na vidtvorennja osnovnykh zasobiv [Amortization policy in agriculture: the impact on the reproduction of fixed assets]. Ekonomika APK, no 6, pp. 25–32.
4. Depozyty ne dopomozhutj rozbaghatity: jak v Ukrajinij dntj spravy z bankivskymy vkladamy [Deposits will not help to get rich: how in Ukraine deals with bank deposits]. Seghohnja (electronic edition). Available at: <https://ukr.segodnya.ua/economics/enews/depozity-ne-pomogut-razbogatet-1100862.html> (accessed December 25, 2017, 08:07).
5. Kulinich Oleg (2017) Derzhavna pidtrymka APK: neobkhidni kroky [State AIC support: necessary steps]. Aghroportal (electronic journal). Available at: <http://agroportal.ua/ua/views/blogs/gosudarstvennaya-podderzhka-apk-neobkhodimye-shag> (accessed November 06, 2017, 14:30).
6. Dudka O.I. (2017) Mekhanizmy derzhavnogho rehuljuvannja rozvytku aghrarnogho sektoru Ukrajinjy [Mechanisms of state regulation of development of agrarian sector of Ukraine] (PhD Thesis), Kyiv: Academy of municipal administration.
7. Ministerstvo ekonomichnogo rozvytku i torhivli Ukrainy (2016) Zaghaljni tendenciji tinjovoji ekonomiky v Ukrajinij [General tendencies of the shadow economy in Ukraine]. Available at: www.me.gov.ua/Documents/Download?id=03bb37c9.

8. Zaoshchadzhennia ukrainsiv u 2017 r. skorotylysia na 69 mlrd hrn [Savings of Ukrainians in 2017 decreased by 69 billion UAH]. Interfax Ukrayina (information agency). Available at: <https://ua.interfax.com.ua/news/economic/495838.html> (accessed March 30, 2018).
9. Loshkarova O.O. (2005) Systema finansovoi pidtrymky silskohospodarskykh pidpriemstv Ukrainy [System of financial support of agricultural enterprises of Ukraine]. *Finansy Ukrayiny*, no 5, pp. 94–100.
10. Hromadsko-politychne obiednannia “Ukrainskyi forum” (2008). *Natsionalna stratehiia rozvytku “Ukrayina–2015»* [National Development Strategy “Ukraine-2015»]. Kyiv: Litera A. (in Ukrainian).
11. Oliinyk D.S. (2003) Kredytna kooperatsiia u silskomu hospodarstvi: dosvid i shliakhy rozvytku v Ukraini [Credit co-operation in agriculture: experience and ways of development in Ukraine]. *Finansy Ukrayiny*, no 4, pp. 103–104.
12. Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy (2018) Priami investytsii (aktsionernyi kapital) v ekonomitsi Ukrainy/z Ukrainy: za krainamy svitu; krainamy YeS; vydamy ekonomichnoi diialnosti; po rehionakh [Direct investments (share capital) in the economy of Ukraine / from Ukraine: by countries of the world; EU countries; types of economic activity; by region], Kyiv: Informatsiino-analitychne ahentstvo.
13. Natsionalna komisiia, shcho zdiisniuie derzhavne rehuliuivannia u sferi rynkiv finansovykh posluh (2018) Informatsiia pro stan i rozvytok finansovykh kompanii, lizynhodavtsiv ta lombardiv Ukrainy [Information on the state and development of financial companies, lessors and pawnshops of Ukraine]. Available at: www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-finansovykh-kompanii-lizynhodavtsiv-ta-lombardiv-Ukrainy.html.
14. Ramskyi A.Yu. (2007) Investytsiinyi potentsial zaoshchadzen fizychnykh osib ta mekhanizm yoho realizatsii [The investment potential of savings of individuals and the mechanism of its implementation] *Aktualni problemy ekonomiky*, no 5(71), pp. 173–178.
15. Soroka M.P. (2000) Investytsiina pryvablyvist ahropidpriemnytstva [Investment attractiveness of agricultural entrepreneurship]. Rivne : Volynska oblasna drukarnia (in Ukrainian).
16. Tsina derzhavy (2018) Vydatky biudzhetu Ukrainy za funktsiiamy [Expenditures of the budget of Ukraine by function]. Available at: <http://cost.ua/budget/expenditure/agencies>.